

Brüssel, 19. mai 2017
(OR. en)

9317/17

Institutsioonidevaheline
dokument:
2016/0190 (CNS)

JUSTCIV 113

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Eelmise dok nr:	WK 5263/17
Komisjoni dok nr:	10767/16
Teema:	Ettepanek: nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades otsuste tunnustamist ja täitmist, ning rahvusvahelisi lapserööve (uuesti sõnastatud) – Poliitiline mõttevahetus

1. Komisjon saatis oma 30. juuni 2016. aasta kirjaga nõukogule ja Euroopa Parlamendile ettepaneku nõukogu määruse kohta, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades otsuste tunnustamist ja täitmist, ning rahvusvahelisi lapserööve (uuesti sõnastatud) („Brüsseli IIA määrus (uuesti sõnastatud)“).
2. Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt on Ühendkuningriik ja Iirimaa teatanud oma soovist osaleda Brüsseli IIA määruse (uuesti sõnastatud) vastuvõtmisel ja kohaldamisel.

3. Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani Brüsseli Ia määruse (uuesti sõnastatud) vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
4. Brüsseli Ia määruse (uuesti sõnastatud) ettepaneku suhtes kohaldatakse seadusandlikku erimenetlust. Euroopa Parlament esitab oma arvamuse eeldatavasti enne 2017. aasta lõppu.
5. Tsiviilõiguse töörühm (Brüssel I) on pärast komisjoni ettepaneku kättesaamist analüüsinud Brüsseli Ia määruse (uuesti sõnastatud) ettepanekut oma korralistel koosolekutel.
6. Arutelud on võimaldanud teha Brüsseli Ia määruse (uuesti sõnastatud) ettepaneku tekstiga edusamme, eelkõige selle I ja II peatüki puhul. Nende arutelude tulemusel on eesistujariik arvamusele, et poliitiline mõttevahetus ühes põhiküsimuses, mis puudutab lapse ärakuulamist Brüsseli Ia määruse (uuesti sõnastatud) kontekstis, toimub õigel ajal.
7. Tuleb silmas pidada, et need kindlaks tehtud ja lisas esitatud elemendid ei olnud ainsad töörühma koosolekutel üles kerkinud küsimused. Nende elementide puhul on siiski otsustatud, et need vajavad ekspertide tasandil töö jätkumiseks poliitilisi suuniseid. Seega jätkab töörühm tööd muude Brüsseli Ia määruse (uuesti sõnastatud) elementide kallal.
8. Eesistujariik kutsub COREPERi / nõukogu (justiits- ja siseküsimused) üles korraldama poliitilise mõttevahetuse, et kinnitada poliitilised lähenemisviisid küsimuses, mis puudutab lapse õigust olla ära kuulatud, nagu see on esitatud käesoleva märkuse lisas, et võimaldada edasiste edusammude tegemist määruse ettepaneku menetlemisel.

A. TAUST

9. Lapse õigus saada võimalus olla ära kuulatud on kaitstud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõikega 1 ja ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikliga 12. Samuti käsitatakse seda lahutamatu osana lapse õigusest õiglasele kohtumenetlusele Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 alusel ning õigusest era- ja perekonnaelu austamisele sama konventsiooni artikli 8 alusel. 2005. aastal tõsteti Brüsseli Ia määrusega Haagi 1980. aasta konventsiooni ELi-siseste menetluste standardeid. Selles konventsioonis puudub selgesõnaline nõue laps ära kuulata, kuid konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punktiga b nähakse ette võimalus keelduda lapse tagasitoomise nõude rahuldamisest, kui laps ei soovi tagasi tulla ja kui laps on jõudnud vanusesse ja küpsusesse, kus on õige tema arvamusega arvestada. Brüsseli Ia määruse artikli 11 lõikega 2 nähakse ette, et lapsele antakse võimalus olla ära kuulatud Haagi 1980. aasta konventsiooni kohase tagasitoomismenetluse käigus, mida toimetatakse rahvusvahelise lapseröövi järgselt kahe liikmesriigi vahel. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale ei viidata ei Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 24 ega Brüsseli Ia määruse artikli 42 lõike 2 punktis a lapse ärakuulamisele *per se*, vaid mõlemas viidatakse lapse võimalusele olla ära kuulatud. Kohus on samuti märkinud, et last ei võida ära kuulata, kui ärakuulamine ei oleks tema parimates huvides või oleks ebavajalik. Last ei pruugita ära kuulata ka siis, kui see ei oleks tema vanust või küpsust arvestades asjakohane.
10. Praegu on lapse ärakuulamine üks nõuetest selleks, et kaotada välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnistamise menetlus seoses suhtlusõiguse ja lapse tagasitoomist hõlmavate otsustega vastavalt kehtiva Brüsseli Ia määruse artikli 11 lõikele 8. Kehtiva Brüsseli Ia määruse artiklis 23 on loetletud vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste mittetunnustamise põhjused ning üheks selliste kohtuotsuste tunnustamisele ja täitmisele vastuolemise põhjuseks on asjaolu, et lapsele ei antud võimalust olla ära kuulatud.

11. Kehtiva Brüsseli IIa määrusega ei muudeta kohaldatavaid siseriiklikke menetlusi lapse ärakuulamiseks.¹ Üldjuhul tuleb lapse ärakuulamise menetlus viia läbi nii, et oleks võetud arvesse lapse vanust ja küpsust. Praktikas pole see menetlus siiski rahuldaval viisil toimunud, kuna liikmesriikides kehtivad erinevad siseriiklikud standardid küsimuses, millal tuleks anda lapsele õigus olla ära kuulatud ja millal mitte. Selle tulemuseks võib olla olukord, kus ühes liikmesriigis ei kuulata last üldse ära, isegi kui teise liikmesriigi seisukoha põhjal oleks talle tulnud anda võimalus olla ära kuulatud. Sellest tulenevalt on üheks kõige sagedasemaks kehtiva Brüsseli IIa määruse artikli 23 kohaseks vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste mittetunnustamise põhjuseks asjaolu, et kohtuotsus tehti ilma, et lapsele oleks antud võimalust olla ära kuulatud,² ja see rikub selle liikmesriigi siseriiklikku aluspõhimõtet, kus kohtuotsuse tunnustamist taotletakse. Niisiis, kuigi ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 12 on siduv kõikidele liikmesriikidele, erineb selle sätte siseriiklikul tasandil tõlgendamine sellises ulatuses, et see kahjustab määruse kohaldamist.
12. Brüsseli IIa määruse uuestisõnastamist tuleks võtta kui võimalust teha selles tundlikus ja olulises perekonnaõiguse valdkonnas edusamme. Teatavad lapse ärakuulamisega seotud küsimused on endiselt lahtised ja neid arutatakse tulevastel töörühma koosolekutel, näiteks küsimus, mil määral on lapse õigus olla ära kuulatud kokkusobiv vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste tunnustamisest keeldumise põhjustega, ja küsimus, mis puudutab tõendi kohandamist³ teksti regulatiivosaga. Need küsimused vajavad tehnilisel tasandil veel täiendavat arutelu.

¹ Kehtiva Brüsseli II a määruse põhjendus 19.

² Kehtiva Brüsseli II a määruse artikli 23 punkt b.

³ Brüsseli II a määruse (uuestisõnastatud) ettepaneku artikkel 53.

B. VÕIMALIKUD POLIITILISED LÄHENEMISVIISID EDASISEKS TÖÖKS

13. Nagu Euroopa Komisjon juba oma Brüsseli Iia määruse (uuestisõnastatud) ettepanekus välja pakkus ja nagu see on leidnud paljude delegatsioonide toetuse töörühma aruteludes, tuleks määrusesse lisada säte, mis näeb lapsele ette täiendava võimaluse olla ära kuulatud kõigis vanemliku vastutuse küsimusi käsitlevates menetlustes. Sellele uuele sättele osutatakse seejärel määruse muudes asjakohastes sätetes, mis näeks ette selgema raamistiku lapse ärakuulamiseks määruse uuestisõnastatud versiooniga hõlmatud menetlustes, sealhulgas lapse tagasitoomise menetlustes Haagi 1980. aasta konventsiooni alusel koostoimes määrusega, ning keeldumise põhjustes.
14. *Seega palub eesistujariik nõukogul kinnitada, et säte, millega nähakse ette lapse õigus olla ära kuulatud Brüsseli Iia määrusega (uuestisõnastatud) hõlmatud menetlustes, sealhulgas lapse tagasitoomise menetlustes, tuleks lisada määrusesse.*
15. Määrus peaks jätma küsimuse, kes lapse ära kuulab ja kuidas laps ära kuulatakse, liikmesriikide siseriikliku õigusega otsustada. Kuigi see jääb lapse õiguseks, ei ole lapse ärakuulamine absoluutne kohustus, vaid selle vajadust tuleb hinnata igal üksikjuhul eraldi lapse parimaid huviseid arvesse võttes. See kohustus peaks põhinema ühistel miinimumkriteeriumidel. Ühiste miinimumkriteeriumide kehtestamise eesmärk on ületada praegused raskused, mille puhul kasutatakse kohtuotsuste tunnustamisest ja täitmisest keeldumiseks erinevaid siseriiklikke standardeid. ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 12 ja ÜRO Lapse Õiguste Komitee tõlgendussuunised selle kohta saaksid olla inspiratsiooniallikaks selles küsimuses.⁴
16. *Eesistujariik palub nõukogul kinnitada, kas säte, millega nähakse ette lapse õigus olla ära kuulatud, peaks olema vähemalt inspireeritud ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklist 12.*

⁴ Üldine märkus nr 12 (2009) lapse õiguse kohta olla ära kuulatud.

17. Uus säte, millega nähakse ette lapse õigus olla ära kuulatud, oleks seotud muude sätetega. Töörühm arutab veel tingimusi ja viise, kuidas saavutada kõige parem võimalus või kõige paremad võimalused siduda ÜRO lapse õiguste konventsioonil põhineva uue sätte ja sellega seotud kriteeriumide tagajärjed tunnustamist ja täitmist käsitleva peatüki sätetega, võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat, mille järgi on otsuse teinud kohtu otsuse puhul teatav kaalutlusruum, mida täitmisriigi kohus ei saa uuesti hinnata või läbi vaadata.
18. *Eesistujariik palub nõukogul leppida kokku, et töörühm analüüsiks konkreetselt seda, kas lapse ärakuulamise võimaluse puudumine tuleks lisada otsuste tunnustamisest või täitmisest keeldumise põhjuste hulka või mitte, ja kui sellise põhjuse lisamist peetakse asjakohaseks, siis sellise lisamise tingimusi ja viise.*
19. *Lõpuks palub eesistujariik nõukogul leppida kokku, et liikmesriikidele peaks jääma lapse ärakuulamisel võimalus minna kaugemale määruses sätestatavatest lapse ärakuulamise nõuetest, ilma et see piiraks võimalikke ühiseid miinimumkriteeriume lapse ärakuulamise kohta.*
